

BEWAAR HET PAND

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen
verschijnt eens in de veertien dagen

KOMMISSIE VAN REDAKTIE :

Ds. G. Blom, Meerkerk; Ds. H. C. van der Ent, Dordrecht - Centrum; Ds. R. Kok, Soest, Ds. H. van Leeuwen, Elburg; Ds. D. Slagboom, Barendrecht; Ds. M. C. Tanis, Sliedrecht-Centrum; Ds. M. Vlietstra, Bunschoten; A. Beukers, Alphen a.d. Rijn; J. van Heteren, Sliedrecht-Centrum en Joh. van der Lee, Alphen a.d. Rijn.

REDAKTIE :

Ds. G. Blom, Prinses Marijkeweg 13,
4231 BP Meerkerk. Telef. 01837-1357

ADMINISTRATIE :

Joh. van der Lee, Kwartelstraat 74 2406 EP Alphen aan den Rijn, telef. 01720 - 73814, postrek. 70.43.50, t.n.v. de administrateur van „Bewaar het Pand” te Alphen aan den Rijn.
Abonnementsprijs f 10,- per jaar. Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 5 dollar per jaar. Advertenties f 0,25 per mm. Bij kontrakt korting.

MEDITATIE

Het huwelijksleven.

Matth. 5 : 27-32

De Heere Jezus heeft in het voorgaan de door Zijn enige en algenoegzame offerande het leven van de mens beschermd. Want de mens ligt van nature met al zijn goede voornemens en schone beloften midden in de dood der ongerechtigheid. En daar niet alleen de bijzondere, doch ook de algemene genade is door Zijn offerande, bestaat het leven door Hem. Het Woord des Geestes zegt: „Zie nu is het de welaangename tijd, zie nu is het de dag der zaligheid”. „Om de mensen alom door Christus en Zijn dienaars tot bekering te roepen en hen krachtig door Zijn Geest daartoe te brengen”. En zo heeft het huwelijk ook door Hem zijn bestaansmogelijkheid en kracht. Want in de oprichting van het Werkverbond was ook het huwelijk begrepen. Daar het ganse menselijke geslacht in de gehoorzaamheid van Adam zou opklimmen in de eeuwige heerlijkheid.

Maar ach, dat heeft in de moedwillige ongehoorzaamheid van de mens zijn bestaansrecht en kracht verloren. Zodat de mens alleen door Gods volheerlijke heilsopenbaring in Christus daaruit opgehaald kon worden. Waardoor het huwelijk toen ook zijn bestaansrecht en kracht bekam in Christus. Zodat Adam, die eerst de schuld op zijn vrouw kwam te werpen, daar zij hem verleid had, daarna zelf gans schuldig werd. Zodat hij, door de genade van het beloofde Zaad, bekende, de vader aller doden te zijn, en Eva een moeder aller levenden. In de liefde van het geloof werd de vijandschap der ongerechtigheid in beider hart gebroken. En zo verkreeg het huwelijk voor hen zijn bestaansrecht en kracht, door het beloofde Zaad. Wat tot roem van Gods genade geldt tot op de dag van heden.

Maar zo wordt het helaas bij lange na niet altijd beleefd. Toen de ouden en vertrouwden zeiden: „Gij zult geen overspel doen”, vloede dat voort uit de wet van het verboden werkverbond. Want het was bij de joden niet een geestelijk kennen van de wet der liefde. Zodat zij blind waren voor de wortel en de diepte van die ongerechtigheid in het hart. Als men daadwerkelijk maar geen overspel deed, dan was de zaak daarmede in orde. Waarvoor geen ootmoedige dankzegging behoefde gedaan te worden, daar zij dat zelf deden in de kracht der wet.

Want zolang het schrijven van de heilige wet der liefde in het hart gemist wordt, is het in de grond der zaak een leven uit de wortel van eigengerechtigheid. Men kan het dan met zijn uitwendige godsdienst stellen. 't Hart is niet de Goddelijke natuur deelachtig door het schrijven van de wet der liefde in het hart. Het is dan nog een leven uit het verboden werkverbond, al is men overigens nog zo zuiver in de belijdenis.

En bij het leven uit die wet staat de mens voor eigen rekening. En uit kracht daarvan houdt de Heere Jezus deze mens de spiegel van Gods heilige wet voor ogen, om hem de inwendige verdorvenheid aan te tonen. „Maar Ik zeg u, dat zo wie een vrouw aanziet om haar te begeren, die heeft alrede overspel in zijn hart met haar gedaan”. En daar zij met hun eigenwillige godsdienst blind waren voor de wortel der ongerechtigheid, hadden zij van dat kwaad geen last. Zodat het hen dus

ook niet was tot droefheid voor de Heere. Zij zagen niet in, dat de wet geestelijk is, daar de hartvernieuwende werkingen van de Heilige Geest in hen gemist werden.

Maar desniettemin stonden zij voor dat kwaad verantwoordelijk tegenover Gods wet. Zodat het ingaan met het behoud van het kwaad niet mogelijk was. Zij stonden door te leven uit het verboden werkverbond daar nog voor eigen rekening. En toch dachten zij door de werken der wet bevrijd te worden van de vloek der wet. En in dat verband zegt de Heere Jezus: „Indien dan uw rechteroog u ergert, trekt het uit en werpt het van u, want het is u nut dat een uwer leden verga en niet uw gehele lichaam in de hel geworpen worde”. Want naar het beginsel van deze mensen moesten zij zichzelf van de straf der zonde bevrijden.

En zo handelt de Heere Jezus ook met de rijke jongeling, opdat dezulken erdoor zouden komen tot het inzicht, dat niet te kunnen. Want als mannen van de wet, kwamen zij zichzelf daartoe te verplichten. En als dat nog niet genoeg was om te komen tot de bekentenissen van de dwaasheid, te leven uit de wortel van eigen gerechtigheid, zegt de Heere Jezus: „En indien uw rechterhand u ergert, houw haar dan af en werp haar van u, want het is u nut dat een uwer leden verga niet uw gehele lichaam in de hel geworpen worde”. En daar deze mensen niet kenden en niet zochten de droefheid naar God, die een onberouwelijke bekering werkt tot zaligheid, ging het hen alleen om de bevrijding van de straf der zonde. Waarin zij dan ook door Hem werden aangesproken. Maar desniettemin is het volkomen waar, dat wij uit de heerschappij van de zonde getrokken en afgehouden moeten worden. Doch dat kan alleen door het tweesnijdend zwaard des Geestes”. Want het Woord Gods is levend en krachtig en scherpsnijdender dan enig tweesnijdend zwaard en gaat door tot de verdeling der ziel en des geestes en der samenvoegselen en des mergs, en is een oordeler der gedachten en der overleggingen des harten”. Maar het zwaard des Geestes tot afsnijding van Adam in zijn ongerechtigheid, om in Christus ingelijfd te worden tot verkrijging van nieuw geestelijk leven, hadden zij niet van node. Terwijl de levenden dat zwaard dierbaar achten voor staat en stand. Want door de afsnijding van de staat der ellende, wordt het tweesnijdend zwaard hen steeds meer dierbaar, tot doding van de oude mens, om standelijk een vruchtbaar geestelijk leven te mogen leven in Gods zoete gunst en zalige gemeenschap. Maar daarvan is de godsdienstige mens helaas een vreemdeling, hij zoekt het ook niet. En als het huwelijksleven hen dan ook en hoe dan ook geen bevrediging meer gaf, dan gaf de scheidbrief daarin voor hen uitkomst.

Daar was immers gezegd: „Zo wie zijn vrouw verlaten zal, die geve haar een scheidbrief”. En zo was er een vrouw, die dat kwaad in haar eertijds wel vijfmaal bedreven had, en toen had men geen scheidbrief meer nodig. Zodat het wettig trouwen geheel veracht werd, dus geen zin meer had. Zo ging het bij haar van kwaad tot erger. Totdat Christus haar dierbaar werd, daar Hij in haar hart door het zwaard des Geestes de kracht der zonde kwam te breken.

Het moet ons daarom duidelijk zijn, naar mate de mens van het Woord des Geestes afwijkt, zoals ook in onze tijd, de heilige staat

Van de Administratie.

Ditmaal werden wij verrast door het ontvangen van 2 nieuwe abonnees uit Drachten, doorgegeven door E. d. J., zodat wij weer 7 nieuwe adressen konden noteren. Wij blijven uitzien naar verrassingen. Via Ds. Blom ontvingen wij een gift van f 25.— van N.N. te A., en f 50.— van E. v. Z. te 's Gr., terwijl wij f 20.— aan overbetalingen mochten ontvangen. Voor alles onze dank. De vakantietijd zijn wij inmiddels ingegaan; wellicht krijgen wij daardoor gelegenheid, om aan „Bewaar het Pand” meer bekendheid te geven, in de omgeving waar wij zijn.

Wie verrast ons ?

Adm. „Bewaar het Pand”, Kwartelstr. 74, Alphen a/d Rijn. Giro 704350.

v.d. L.

van het huwelijk krachteloos gemaakt wordt, om bandeloos voort te leven. En in verband daarmede zegt de Heere Jezus: „Maar Ik zeg u”, en dat zeide Hij in de naam des Vaders: „dat zo wie zijn vrouw verlaten zal anders dan uit oorzaak van hoererij, die maakt dat zij overspel doet en zo wie de verlatene zal trouwen, die doet overspel”. Wat aan duidelijkheid dan ook niets te wensen overlaat.

Maar wat zal nu toch wel daarvan de oorzaak zijn, dat deze ongerechtigheid niet alleen buiten de kerk, doch ook in de kerk, in allerlei vorm toeneemt? Of is het ons al duidelijk geworden, dat het heerlijk Evangelie allereerst verlaten wordt, door de hemelse Bloedbruidgom niet te zoeken tot onze geestelijke ondertrouw? En dat gelijk als Israël, daar het door Hem getrouwd was, nadat Hij hen verlost had met Zijn grote daden, uit de slavernij van Egypte, om Hem alleen ten eigendom te zijn.

Maar desniettemin, als het volk van dat trouwverbond schandelijk was afgeweken, dan keert de Heere in Zijn ontfermende liefde tot hen weder. „En Ik”, zegt de Heere, „zal u Mij ondertrouwen in eeuwigheid, ja, Ik zal u mij ondertrouwen in gerechtigheid en gericht en in goedertierenheid en barmhartigheid. En Ik zal u mij ondertrouwen in geloof en gij zult de Heere kennen”. Waartoe de Heere met de zegen van Zijn genade komt tot het afkerig volk, als Hij zegt: „Ik zal Mijn wet in hun binnenste geven en zal die in hun hart schrijven, en Ik zal hun tot een God zijn en zij zullen Mij tot een volk zijn”. En die wet des geloofs is niet alleen de huwelijkswet, voor het geestelijke, doch ook voor het natuurlijke leven. Om door die kracht van allerlei huwelijkszonden gezuiverd te mogen worden.

En dat de Heere Jezus, als de hemelse Bloedbruidgom, hier tot dat einde spreekt, blijkt ons uit Zijn bergrede, waartoe Hij Zijn mond kwam te openen. Want het kwade, dat Hij aanwijst en het goede dat door Hem wordt aangeprezen is alleen in en door Hem te bekomen. Zodat, als naar Zijn woord niet wordt geluisterd, om dat biddende ter harte te nemen, de huwelijksbreuken niet in waarheid geheeld kunnen worden. En door weg te schuilen achter onze onmacht, zo zullen wij daarin door Hem zeker veroordeeld worden. Want wat onmogelijk is bij de mens, is mogelijk bij Hem. En Hij weende over Jeruzalem als het niet tot Hem wilde komen, om door Hem genezen te worden. Want in en door zijn genade is niet alleen een gezond geestelijk, doch ook een gezond huwelijksleven te bekomen. En dan heeft de

nemeise Bloedbruidegom de hoogste plaats in hart en leven. Zodat de Vader dan vriendelijk op ons nederziet, met de zoete vertroosting van Zijn Geest.

Soest

R. Kok

Van de redactie

1. School voor Dundas en Hamilton. Met grote dankbaarheid mag ik weer giften voor de school verantwoorden en wel twee giften van f 100.—, respectievelijk van mw. v.d. B. te A. en van N.N. te M. en verder een gift van f 25.— van een andere N.N. Dus in totaal f 225.—. Dat is bemoedigend.

2. Ontmoetingsdag. We herinneren weer even aan de ontmoetingsdag, die D.V. te Kampen zal worden gehouden op zaterdag 25 augustus a.s. in het kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente. Aanvang van de morgensamenkomst is 10.30 uur. De sprekers zijn bekend en hopen we de volgende keer weer te vermelden. Hoopt u ook te komen?

3. Gideon. Er komen nog steeds bestellingen op het boek van Ds. Van der Ent over deze richter binnen. De prijs is nu f 42.50. Dat is zeker niet te hoog voor zo'n kostelijk boek. Gaarne nemen we nog bestellingen aan, telefonisch of schriftelijk.

4. Volgende nummers van ons blad. Het is in de vakantietijd erg moeilijk om het blad op tijd te laten verschijnen. We hopen zelf weer naar Canada te gaan en wel D.V. zaterdag 21 juli a.s. Op de drukkerij wil het personeel juist in die tijd ook graag met vakantie. Met het oog op een en ander zal er een nummer van ons blad uitvallen. De komende nummers zullen verschijnen op 19 juli, 9 augustus en 30 augustus a.s. Er was al een paar keer een nummer van 6 in plaats van 4 pagina's uitgekomen. Dus onze lezers hebben al bij voorbaat een schadeloosstelling ontvangen.

B.

Dankbetuiging

Allen, die van hun belangstelling en medeleven blij hebben gegeven bij de afscheidsdienst op de Tweede Pinksterdag zeggen wij heel hartelijk dank.

De Heere zij met u en ons. Hij zegene u uit Sion.

Met hartelijke groeten,
Ds. en Mevr. Van Leeuwen.

DE DORDTSE LEERREGELS.

20e les.

HOOFDSTUK I, art. 12 (vervolg)

Hoewel we al enkele opmerkingen gemaakt hebben over de „verzekerdheid des geloofs aangaande de verkiezing”, dienen we toch even op enkele zaken te wijzen.

Allereerst over de weg, waarlangs men komt tot de zekerheid van zijn verkiezing. Dit betreft dus het zielsbelang van de ware bekommerden over hun „staat der genade”. Naar de „staat der genade” verzekerd te zijn van zijn verkiezing en dit te weten, zijn twee. De eerste zaak raakt de staat van de ware gelovigen en de tweede: hun stand.

Naar de STAAT der genade zijn Gods kinderen onnoemelijk rijk, maar naar hun geestelijke STAND veelal arm, ja zij blijven dat in zichzelf, ook al bezitten zij de volle verzekerdheid. Zulks wordt wel door de „naam-christenen” (ook wel „het juichende christendom” genoemd) als ziekelijk aangemerkt, maar we menen, dat Gods Woord zelf op dit arm-blijven wijst. Want we lezen in Zefanja 3 : 12: „Maar Ik zal in het midden van u doen overblijven een ellendig en arm volk: die zullen op de Naam des Heeren betrouwen”.

Zullen Gods kinderen bij dit arm-blijven-in-zichzelf dan toch weer die verzekerdheid van hun verkiezing verliezen? O neen! Zij mogen weten, dat hun staat vast ligt in de Drieënige God. In dat opzicht mogen zij met de dichter van psalm 119 instemmen: „Geen leed zal 't ooit uit mijn geheugen wissen!”

Maar wel genieten zij niet altijd de rijke vertroosting van die zekerheid. En dat komt, omdat zij niet altijd dicht bij de Heere leven. Maar dat is echter niet de schuld van de Heere. Zij hebben dat aan zichzelf te wijten en moeten zich telkens weer verootmoedigen voor Gods Aangezicht. Want de Heere is het zo eeuwig waardig, erkend en verheerlijkt te worden voor al Zijn weldaden en dat geldt niet minder van de weldaad van het

verzekerd-zijn aangaande de verkiezing. En dat „erkend” en „geprezen” worden zal dan ook blijken uit hun dagelijkse wandel. Want deze leer maakt geen goddeloze en zorgeloze mensen, zoals de Katechismus verklaart in Zondag 24. Hierop komen ook onze Dordtse vaders terug in artikel XIII. We kunnen dit punt nu even laten rusten en verder gaan met de zo belangrijke vraag, hoe het bekommerde hart zal komen tot die weldaad van het „verzekerd zijn” van zijn verkiezing.

Ten deze is er een goede leiding nodig. En die leiding geeft GODS WOORD aan. Het wijst op de noodzakelijkheid om de verzekerdheid van zijn verkiezing te zoeken en te vinden langs de daartoe geordende wegen! Helaas zoekt men de zekerheid vaak langs ongeordende wegen. We willen er enkele noemen.

Hoe gaarne zou men toch eens eerst willen inzien in „het Boek des Levens” om tot geloofszekerheid te komen. Maar dat is een trachten in te dringen in Gods verborgen raad.

Onze vaders schrijven in artikel XII: „Niet als zij de verborgenheden en diepten Gods curieuselijk doorzoeken”.

Daarvan zegt Mozes nadrukkelijk in Deut. 29 : 29:

„De verborgen dingen zijn voor de Heere, onze God, maar de geopenbaarde zijn voor ons en voor onze kinderen tot in eeuwigheid”.

Men zou ook eigenlijk die zekerheid willen verkrijgen door een aparte openbaring naast het geloof. Zo tracht men daarbij de Heere de weg tot zekerheid vóór te schrijven. Maar God laat Zich niet voorschrijven, hoe Hij Zijn volk leidt!

Zo geeft de Heere dus geen aparte openbaring naast het geloof om zo Zijn volk tot zekerheid te brengen. De verzekerdheid van zijn verkiezing is vrucht van het geloof!

Dat verklaren ook onze vaders in artikel XII, als we lezen:

„Maar als zij de onfeilbare vruchten der verkiezing, in het Woord aangewezen .... in zichzelf waarnemen”.

En onze „Heidelberger” zegt ook in Zondag 32 in haar antwoord op vraag 86: „Daarna ook, dat elk bij zichzelf van zijn geloof uit de vruchten verzekerd zij”.

We moeten echter goed onderscheiden, wat onze vaders bedoelen met „het verzekerd zijn bij zichzelf van zijn geloof” en dus ook van zijn „verkiezing”.

Stellen zij de grond van hun geloof en voor hun verzekerd-zijn van hun verkiezing in hun bevindingen of ervaringen ten opzichte van hun geestelijk leven? Want artikel XII spreekt van vruchten, welke zij „in zichzelf met een geestelijke blijdschap en heilige vermaking waarnemen”.

Zeër zeker niet. Want onze vaders bedoelen met het „in zichzelf .... waarnemen” wat Petrus schrijft in zijn tweede algemene zendbrief, hoofdstuk één vers 10: „Daarom broeders, benaastigt u te meer om uw roeping en verkiezing vast te maken; want dat doende, zult gij nimmermeer struikelen”.

„Vastmaken” wil niet zeggen, dat de verkiezing niet zou vast liggen in de Drieënige God Zelf, maar dat het de weg is, waarlangs men tot de zekerheid van zijn verkiezing kan komen en wel door verschillende „trappen” die ook Calvijn stelt.

En dat is een geordende weg, welke de Schrift aanwijst, tegenover alle ongeordende wegen om tot zekerheid te komen, zoals men ook die zekerheid zoekt te gronden op zijn geestelijke bevindingen. Van dezulken heeft iemand eens opgemerkt, dat zij gelijk zijn aan een bruid, die al maar oog heeft voor haar bruidsjapon, maar geen oog heeft voor haar bruidegom.

Velen zeggen dan ook: weg met bevindingen, met dat ziekelijk gedoe.

Maar door zulk een redeneren bewijst men zijn vijandschap ten opzichte van een zuiver Schriftuurlijke bevinding, door Gods Geest bewerkt. Zeër zeker moeten allerlei wonderlijke, buiten de Schrift omgaande vertelsels en die vaak als bijzondere ervaringen worden aangediend, verworpen worden. Maar daarom mag men niet over boord werpen de zuivere Schriftuurlijke bevinding, welke ook onze vaders in hun belijdenisgeschriften stelden en zo ook hier in artikel XII van de Dordtse leerregels, namelijk in de uitdrukking: „Met een geestelijke blijdschap en heilige vermaking

waarnemen”.

Dit geldt dus het verzekerd-zijn uit de vruchten van de verkiezing.

We willen hierbij nog even terugkomen op wat onze vaders daarmee bedoelen. Zeker niet als een conclusie-trekken uit wat men wel eens eerder meende ondervonden te hebben. Dat wil zeggen in die zin redenerend: ik heb wel eens ernstige ogenblikken in mijn leven gehad, wel eens tranen geschreid en wel eens een psalmversje en een tekst gekregen. En dat is toch niet uit mezelf en daarom mag ik aannemen, dat het van de Heere was, dus .... vruchten van het geloof en van mijn verkiezing.

Maar zulk een conclusie-trekken is ernstige ZELF-MISLEIDING voor de eeuwigheid! Gods Geest ontdekke dezulken.

Wat bedoelen onze vaders dan met „Daarna ook, dat elk bij zichzelf van zijn geloof uit de vruchten verzekerd zij” (Heidelb. Katech. Zondag 32) en hier in artikel XII: „Maar als zij de onfeilbare vruchten der verkiezing, in het Woord aangewezen .... waarnemen”?

Wel, in deze zin. Wanneer Gods kinderen deze vruchten, zoals: het waar geloof in Christus, kinderlijke vreze Gods, droefheid die naar God is over de zonde, honger en dorst naar de gerechtigheid enz. in de DADELIIJKHEID mogen beleven, ja, met een geestelijke blijdschap en heilige vermaking!

Zie, in die rijke genieting mogen zij dan verzekerd zijn van hun verkiezing. En is het dan niet opmerkelijk, dat zij in die dadelijke genieting van deze vruchten niet met de vraag zitten: heb ik wel het ware geloof enz.? Neen, dan daalt een zoete vrede in het hart, dat zich heilig mag vermaken in deze genietingen. Ja wonderlijk! Dan is er zelfs een zeker blijdschapselement gelegen in de „droefheid naar God”. Kent u dat, lezer(es)? Dan mag u met de dichter van psalm 26 instemmen:

„Wat blijdschap smaakt mijn ziel,

Wanneer ik voor U kniel

In 't huis, dat Gij u hebt gesticht!”

Kan er ná zulk een rijke beleving van verzekerd-zijn geen bestrijding meer volgen? Zeer zeker.

Daarom is het noodzakelijk steeds weer onderwezen te worden uit de Heilige Schrift en naar de Schrift geleid te worden en wel, om de enige en algenoegzame grond der zaligheid en dus ook van de verkiezing te zoeken en te vinden in CHRISTUS, in Zijn enige en volkomen offerande.

Daarbij zij echter opgemerkt, dat Gods kinderen nooit kunnen leven uit de beleving van die zekerheid, maar uit de HEERE Zelf!

„Bij U, Heer”, is de Levensbron;

Uw licht doet, klaarder dan de zon,

Ons 't heuglijk licht aanschouwen”.

E.

v. L.

N.B. In het nummer van 7 juni j.l. werd de 19e les opgenomen. Daar moeten de volgende verbeteringen in worden aangebracht. In de eerste kolom moet artikel 12 gewijzigd worden in artikel 11. Verder moet eenmaal in dezelfde en tweemaal in de volgende kolom in plaats van artikel 13 gelezen worden artikel 12.

VOLK TUSSEN EEUWIGHEID EN EENZAAMHEID.

9

We zijn gekomen tot het 7e of laatste hoofdstuk: Vervulling.

Dit hoofdstuk is bedoeld om een aantal vragen onder de ogen te zien. Tevens wil de schrijver een zeer voorzichtige poging doen om aan te geven langs welke weg de beloften die van die heilstijd spreken in vervulling gaan.

Hij behandelt eerst de vraag: door menselijke inspanning? Het antwoord daarop is: Het moge schijnen, dat de Puriteinen een zelfde verwachting koesterden als heden ten dage de moderne theologie, meer dan schijn is het toch niet. Er is een verschil, een groot verschil; er is het verschil tussen Gods werk en het werk van de mensen. Neen, die heilstijd zal geen werk van mensen zijn en geen vrucht van menselijke inspanning. „Door Mijn Geest zal het geschieden”, zegt de Heere.

Kunnen we zo nog wel de Wederkomst verwachten? Zo vraagt Ds. den Butter

verder. Hij zegt dan o.a.:

Het merkwaardige verschijnsel doet zich voor, dat onder de Puriteinen, waar de verwachting van de komende heilstijd zeer sterk leefde, anderzijds toch ook vaak een intens verlangen aanwezig was naar de wederkomst van de Heere Jezus. In hoofdstuk 4 is het een en ander geciteerd van o.a. Samuël Rutherford en daaruit bleek, dat deze theoloog een stellige verwachting koesterde dat eens de Joden bekeerd zullen worden. Hoe verlangde hij ernaar dat wonder te zien plaats grijpen! Hinderde deze toekomstverwachting Rutherford nu in zijn biddend waken met het oog op de wederkomst van Christus? Was het zo, dat de wetenschap, dat er eerst nog zoveel moest gebeuren voordat Christus kon wederkomen, Rutherford verhinderde te verlangen naar de dag van Christus' komst op de wolken? Hoor deze man zeggen: „O wanneer zullen wij elkander ontmoeten? Hoe lang duurt het nog voordat de morgenstond van de bruiloftsdag aanbreekt! (.....) O, dat Hij de hemelen zou willen samenrollen als een oude mantel en tijd en dag zou willen opruimen en met haast de Bruid gereed wilde maken voor haar Man ..... O, hemelen, maak haast. O, tijd snel voort, en breng met haast de trouwdag naderbij, want uitstel is een marteling voor de liefde.

Even later schrijft Ds. den Butter: Neen, inconsequent is het niet om beide te verwachten, zowel de bloeitijd van de kerk als de wederkomst van Christus. Beide zijn aanstaande en voor het geloof zeer nabij zelfs. Vandaar dat in de Puriteinse theologie beide accent krijgen. Dat kan ook, zolang immers het geloof maar aan het woord is.

Te optimistisch? Zo luidt de volgende vraag. Breed gaat de schrijver hierop in. Tenslotte zegt hij:

Leert de Schrift, dat de verwachting van een bekering van Joden en van vele heidenen ongegrond is? Moeten we dit bestempelen als te groot, ongefundeerd optimisme? Neen, de Schrift zegt dit niet. Er komen zware tijden; dat is duidelijk voorzeggd. De macht der zonde neemt ongekend grote vormen aan. De mens der zonde zal met bruut geweld reageren en de kerk wordt verdrukt. Zo benauwd zal het worden, dat er van de kerk des Heeren niets schijnt over te blijven. Maar door deze zware tijden heen doet de Heere de morgenstond van een nieuwe dag komen. De antichrist wordt overwonnen door het Woord. Christus gaat regeren door Woord en Geest. Bekering vindt plaats zowel in Israël als onder de heidenen. En, de belofte gaat in vervulling. De belofte die ook spreekt van de aarde, die vol is van de kennis des Heeren.

Ds. den Butter wijst op het grote gevaar, dat we ons laten verleiden tot allerlei speculaties. Hij schrijft verder over de vervulling van de tijden der heidenen en zegt o.a.:

De tijden der heidenen kenmerken zich, zoals we zagen door rebellie tegen God en tegen Christus. De rebellie kan op twee manieren verboden worden. Christus kan Zich de machtige tonen door al Zijn vijanden voor Zijn voeten te laten doodslaan. Zo zullen er velen verdelgd worden. Maar Christus heeft ook nog een andere methode om het verzet te breken en we mogen geloven, dat Hij ook die methode zal aanwenden. Hij zal velen van Zijn vijanden gaan bekeren. Hij zal zo met kracht door Woord en Geest op het hart inwerken dat ze hun verzet opgeven en leren bidden: „Heere, wat wilt Gij dat ik doen zal?” De steen uit de droom wordt tot een grote berg die de gehele aarde vervult. Christus gaat regeren van zee tot zee en van de rivier tot aan de einden der aarde (Ps 72 : 8). Hij, tegen Wie de volken tekeer gingen, zal de heidenen ontvangen tot Zijn erfdeel en de einden der aarde tot Zijn bezitting, zoals Psalm 2 zegt (vers 8).

Dan zijn de tijden der heidenen voorbij. Ook de laatste fase, die van ijzer en leem, is dan vervuld. „Alle koningen zullen zich voor Hem nederbuigen, alle heidenen zullen Hem dienen” (Ps 72 : 11). Dan komt die tijd van bloei en zegen. Dan is daar de kennis des Heeren over de gehele wereld. De tijden der heidenen zijn vervuld. Dan gaat de volheid der heidenen in. Maar dan zal, naar het woord van de Heere Jezus, Jeruzalem ook niet meer door de heidenen vertreden worden. Als der heidenen tijden vervuld zijn, zullen de heidenen Jeruzalem geen kwaad meer aandoen. Dat brengt ons bij de laatste vraag, namelijk hoe het in die dagen met Israël zal gaan.

We nemen hier weer een en ander over:

Nu breken er andere tijden aan. Jeruzalem wordt niet meer vertreden door de heidenen. Daar heeft God Zelf een einde aan gemaakt. Er komt eindelijk vrede tussen Israël en de rest van de inwoners der aarde. Maar dan hebben de Joden ook volop gelegenheid om met hun nieuw verworven inzicht in Gods genade, de wereld te dienen. Israëls aanname zal zijn het leven uit de doden voor de wereld. Dan zullen de Joden eindelijk ook hun roeping verstaan en vervullen. Gods plan was dat ze een zegen zouden zijn in het midden der aarde. Ja, dat zijn ze wel geweest, maar tegen wil en dank en niet goedschiks. Ze hebben de wereld moeten zegenen, maar dat is gegaan in de weg van hun val. Zo is het heil tot de heidenen gekomen. Maar zie, God zal ook dat veranderen. De een wordt niet zalig ten koste van de ander. De wereld hoort het Evangelie niet ten koste van de Jood. Ze zullen hun roeping verstaan. Was die roeping niet onberouwelijk? Niet alleen de roeping waarmee ze geroepen waren, maar ook de roeping die God hun gegeven had en die ze na moesten komen, is onberouwelijk. Eens komt dan ook de tijd, dat de Joden de wereld gaan evangeliseren.

Dan zal Israël de verkiezing ook niet meer zien als iets waardoor ze boven de andere volkeren uitsteken. Ze zullen zich niet meer in hoogmoed verheffen. Hun verkiezing wordt verstaan en beleefd als een hoge bevoorrecht, maar eveneens als een dure verplichting. Gaarne zullen ze hun plicht nakomen. Ze zullen een ijver hebben tot God. Moet Paulus nog zeggen, dat ze die ijver hebben helaas zonder verstand, dat hoeft niet meer gezegd te worden. Ze zullen met grote ijver hun God dienen en de Naam van hun Messias verkondigen. En de wereld zal er door gezegend zijn. „Leven uit de doden”.

Volk tussen eeuwigheid en eenzaamheid. Dat is Israël. „Ik heb u lief gehad met een eeuwige liefde”. „Dat volk zal alleen wonen.” Op die zeer bijzondere plaats staat het. Met geen ander volk te vergelijken. Tussen eeuwigheid en eenzaamheid. Met alle gevolgen van dien. Maar God voert zo Zijn plannen uit, en Israël neemt daarin een grote plaats in. Israël dient om Gods heil gestalte te geven. Alle eenzaamheid ten spijt is er voor dit volk der verkiezing toch reden om te zingen. En ze zullen het eens zingen als ze terugblikkend in het verleden en vooruitblikkend naar de toekomst niets anders ontdekken dan Gods eeuwige goedheid. Ja, dan wordt de oude aansporing verstaan:

Laat Israël nu Gods goedheid loven en zeggen: Roemt Gods majesteit! Zijn goedheid gaat het al te boven. Zijn goedheid duurt in eeuwigheid!

(Ps 118 : 1).

Hiermee zijn we gekomen aan het einde van het boek van Ds. den Butter. We hebben getracht zo goed mogelijk zijn gedachten weer te geven. Een paar opmerkingen hebben we gemaakt. Het boek van Ds. den Butter spreekt aan. Het vraagt gelezen te worden. We kunnen ons voorstellen, dat niet ieder die 't boek leest geheel met de schrijver zal instemmen. Er is verschil van gevoelen. Nog niet alles is duidelijk. Maar belangstelling en liefde voor het volk der Joden, het volk der verkiezing, zullen door dit boek zeker aangewakkerd worden. En we mogen wel bidden, dat gans Israël zalig worde en de Heere geve, dat wij allen mogen (gaan) behoren tot de volheid der heidenen.

B.

JAARBOEK 1979.

Een poosje geleden verscheen het nieuwe jaarboek van de Chr. Geref. kerken in Nederland. Zo'n jaarboek wordt altijd weer met belangstelling tegemoet gezien. Enerzijds omdat het bijgewerkte gegevens bevat voor hen die daarmee op een of andere wijze te maken hebben. Wij denken daarbij aan predikanten en kerkeraden enz. Anderzijds omdat velen graag kennis nemen van het reilen en zeilen van het kerkelijk leven. En dan is er natuurlijk ook nog een algemene interesse bij hen, die wel niet tot het eigen kerkelijk leven behoren, maar daar toch niet onverschillig aan voorbijgaan. Dat blijkt bijvoorbeeld wel uit de stroom van circulaire, die voortdurend op de kerkeraadsvergaderingen komen en afkomstig zijn van stichtingen, verenigingen of instellingen, die een beroep doen op financiële of andere medewerking.

Het jaarboek bevat eigenlijke kerkelijke gegevens en vervolgens nog het een en ander. Bij het doorbladeren van de gegevens over de verschillende gemeenten zijn er dingen die opvallen. B.v. dat er gemeenten zijn, waarin niet de minste groei zit, maar soms wel sprake is van achteruitgang. Er zouden gemeenten zijn te noemen, waar vroeger een dienaar stond, die wist te spreken naar het hart van Gods volk, die nu een kwijnend bestaan lijden. Is dat alleen te danken aan de ontvolking van steden en ontkerkelijking of zijn hier andere factoren in het spel? Ons oog viel op een kleine gemeente, die gestaag in ledental toeneemt. Zo zullen er mogelijk nog wel meer gemeenten zijn. Het zou te onderzoeken zijn in hoeverre dat verband houdt met de geestelijke welstand van de gemeente.

Het viel ons op, dat onder de classis Utrecht melding is gemaakt van Antwerpen/Deurne, waar evangelist K. Groeneveld werkt, en onder de classis Middelburg niet van Gent, waar het arbeidsterrein ligt van evangelist H. Bor. Wellicht zouden er meer opmerkingen te maken zijn, wanneer alle gegevens nauwkeurig werden gecontroleerd. Dit ligt echter niet op onze weg. Het lijkt ook niet nodig, gezien de accuratesse, waarmee het jaarboek is samengesteld.

Uit de statistieken blijkt, dat er op 1 januari 1979 33877 doop- en 40390 belijdende leden waren, dus totaal 74267. Op 1 januari 1978 waren deze getallen respectievelijk 33930, 39982 en 73912.

Het jaarboek bevat vele gegevens, waarvan we geen melding kunnen maken. We zouden te breed worden.

Binnen het verband zijn verschillende bonden werkzaam. Die vermelden het aantal aangesloten verenigingen. Die gegevens missen we ten aanzien van de bond van Chr. Geref. jeugdclubs en Jongerenverenigingen in Nederland. Het is bekend, dat vele verenigingen niet bij de bond zijn aangesloten. Wat is daarvan de oorzaak?

We vinden in het jaarboek gegevens van Corresponderende kerken. Daarvan zijn die in Noord-Amerika de belangrijkste. Daar arbeiden verschillende predikanten, die vroeger in Nederland gediend hebben.

Het jaaroverzicht 1978 is van de hand van Ds. J. H. Velema. Het is zeer lezenswaardig. Op enkele punten willen we even reageren.

Op blz. 195 lezen we:

Een groep predikanten vergaderde op donderdag 17 augustus te Ede - met volledige voorkennis van de bestaande Predikantenvereniging en met vrije toegang voor iedere predikant - om samen te spreken over het onderwerp „Sensivity Training” dat ingeleid werd door ds. J. W. Maris. Aan deze vergadering was behoefte in verband met nogal van verschillende inzichten m.b.t. de Klinische Pastorale Vorming. Opmerkelijk was dat ook de predikantsvrouwen zich over dit onderwerp lieten voorlichten op hun vergadering, die donderdag 28 september werd gehouden, door drs. Jac. J. Rebel met het onderwerp „In gesprek”. Het blijkt duidelijk dat in onze kerkelijke kring over dit onderwerp niet gelijk wordt gedacht. Dat is op zichzelf geen bezwaar - we denken over vele dingen niet gelijk - als dit verschil maar niet polariserend werkt.

Tot zover Ds. Velema. We willen wijzen op het boekje van Ds. J. van Amstel: Getraind .... en wel? Daarvan wordt melding gemaakt op blz. 198 van het jaarboek. We hebben voor ons blad een recensie geschreven.

We lezen op blz. 195 het volgende :

De ouderlingen kwamen bijeen op zaterdag 22 april in hun traditionele vergaderplaats : de Ichthuskerk te Amersfoort. Het onderwerp, dat door het comité aan de orde was gesteld, luidde : Eenheid in verscheidenheid. Het was voor ieder duidelijk dat men eens wilde spreken over de verschillende „ligging” in onze kerken en de verschillen die in de prediking steeds meer openbaar komt. De predikanten A. Baars en H. Biesma belichtten elk op eigen wijze het onderwerp. Positief was te waarderen dat ieder openhartig zijn mening kon zeggen. Maar de slotredenaar, hoogleraar inde homoleetiek, enerzijds constaterend dat er tussen beide sprekers een grote mate van overeenstemming was, betwijfelde anderzijds of het lek wel boven water was gekomen. Misschien is deze opmerking wel typerend voor de situatie in onze kerken : er is een lek en het lek werkt door onder water, maar het is maar moeilijk naar boven te halen en te verhelpen. Zo Ds.

Velema.

Om echter een lek boven water te krijgen moet een schip op de helling of in een dok. Is dat op de 28e april gebeurd? We weten het niet. Toen kwam men weer samen om over de gemeente-beschouwing te refereren en te spreken. De predikanten P. Beekhuis en B. van Smeden zouden inleidingen houden. Als het lek boven water komt zal wel blijken, dat het gat veel groter is dan een verschil van ligging. Een gat onder water is zeer gevaarlijk voor schip en schepelingen.

We willen nog iets aanhalen uit het jaaroverzicht.

De diakenen - zie weer blz. 195 - kwamen eveneens in Amersfoort op 28 oktober bijeen om te luisteren naar het betoog van de Amersfoortse pastor „De diaken en de samenlevingsvragen” waarin ds. Harder enkele opmerkelijke stellingen poneerde, die direct de aandacht trokken van zijn plaatselijke vrijgemaakte collega ds. J. Kok. Het referaat verscheen echter begin 1979 en daarom zou het niet juist zijn in dit Jaaroverzicht de discussie op dit referaat te signaleren.

Dus, dat komt dan DV in het volgend jaaroverzicht?

Onder de paragraaf **andere samenkomsten** wordt iets gezegd, wat ons aangaat. We lezen op blz. 196:

Nog diverse andere samenkomsten werden gehouden. We noemen de toogdagen van „Bewaar het Pand”. Op de zaterdag na Pasen en de laatste dag van augustus resp. gehouden te Sliedrecht en Kampen, waar vele kerkleden samenkwamen om de onderlinge band te versterken. De organisatoren betogen dat deze samenkomsten velen inzonderheid uit gemeenten, die meer ingesteld zijn op vernieuwingen, behouden voor ons kerkelijk leven. Hoe men dit ook beoordeelt - deze samenkomsten mogen nimmer schade doen aan het bezoeken van kerkelijke of namens de kerken georganiseerde samenkomsten, die een ander karakter dragen dan ontmoetingen van vrienden. Op blz. 199 komt een paragraaf over predikanten. Daaruit blijkt o.a., dat verschillende predikanten naar art. 6 K.O. een andere positie kregen. Kerkelijk is dat wel in orde gemaakt, maar je vraagt je wel ernstig af of zo'n positie iets te maken heeft met een roeping tot het ambt van dienaar des Woords. Je moet onwillekeurig denken aan wat wel eens ten aanzien van anderen genoemd is een vlucht uit het ambt.

Ds. Velema maakt ook melding van verschillende predikanten die jubileerden, onder wie voor ons Ds. Tanis de meest bekende is.

Er volgt dan nog een In Memoriam, een artikel van Prof Dr. J. v. Genderen getiteld Veertig jaar discussie over de kinderdoop en een bijdrage van deputaten Hulpverlening in binnen- en buitenland.

Hiermee zijn we aan het einde van onze bespreking van het jaarboek. Het kost f. 9.50. Het is een uitgave van D.J. Brummen b.v. te Dordrecht.

B.

Voor de jeugd !

Beste jongelui.

De brief van Paulus aan Filemon 46

„Ja, broeder, laat mij uwer genieten in de Heere; verkwik mijn ingewanden in de Heere”.

Fil. : 20

Genieten in de Heere .....

Daar hebben we nogal een beetje over uitgeweid. We hebben gehoord dat dit tot „genot” van deze en gene gebeurd is. We hopen zelfs van velen. Want als we al schrijvende mediteren en al mediterende schrijven, dan zijn we als een gids. Ja, dat begrijpen jullie ook wel. Als je in deze tijd met vakantie bent, dan ga je wel eens de één of andere bezienswaardigheid bekijken. Meestal word je dan rondgeleid door een gids. Datgene wat op zichzelf je niet zo belangrijk voorkomt, word je daar door de gids duidelijk gemaakt. Je gaat dan het geziene toch weer anders bekijken. En als je gids je tot voldoende rondgeleid heeft, dan is dat voor die man aangenaam.

Nu zo vergaat het mij ook. Als ik eens horen mag, dat het geschrevene voor deze en gene een zaak van genot is, dan doet dat „jullie vriend” goed.

Om nog even op die gids terug te komen, wanneer hij zijn rondleiding volbracht heeft, dan staat hij meestal bij de uitgang met een uitgestoken hand. Iedereen begrijpt wel wat dat betekent, en als je het niet begrijpt, dan maakt hij het je meestal wel duidelijk. Je bent niets verplicht, maar hij verwacht wel wat van je. Ieder geeft hem dan ook iets, en zo komt dan ook deze man weer aan zijn boterham.

Nu sta ik niet met een uitgestoken hand voor jullie. En als je toch je waardering uit zoudt willen spreken in een tastbare vorm, stuur het dan maar naar de administrateur. Hij wordt er zelf wel niet wijzer van, maar er van „genieten” doet hij wel. Dat weet ik zeker. En het komt ons blad ten goede. Uiteindelijk jezelf. Want het is „Ons blad”.

Weten jullie waar de Administrateur ook zo van geniet ? Als je hem nog eens een nieuwe abonnee opgeeft. Dat is voor hem een vakantie verrassing.

Nu laat ik dit punt verder maar weer rusten, het was zo even tussen de regels door iets anders. En dat mag in de vakantie ook wel een keer.

Er staat in deze tekst nog meer dan het woord „genieten”.

Je komt ook het woord „verkwikken” tegen. „Verkwik mijn ingewanden in de Heere”.

Wat bedoelt Paulus daar eigenlijk mee ? Er zijn er die denken dat Paulus met het woord „ingewanden” doelt op Onesimus, omdat hij in het 12e vers Onesimus „Mijn ingewanden” noemt.

Doch deze verklaring lijkt mij niet juist. Als Paulus in vers 12 Onesimus „mijn ingewanden” noemt, dan bedoelt hij daar uit te drukken hoe nauw hij aan Onesimus verbonden is. Hij is hem als zijn ingewanden, die tot de meest tedere delen van het lichaam behoren. Als men aan Onesimus kwam, dan kwam men als 't ware aan Paulus ingewanden. In deze zin komt deze uitdrukking in ons spraakgebruik nog wel voor, althans, zo hier en daar. Als jullie daarom deze uitdrukking eens tegenkomen, dan weten jullie nu ook wat daarmee bedoeld wordt.

Als Paulus echter in vers 20 over zijn „ingewanden” spreekt, dan bedoelt hij ook hier, de meest inwendige delen, dat zijn de meest tedere delen van zijn lichaam, mee. Maar dan in een ander verband.

Als Filemon Onesimus weer aan zou nemen, en dan „in de Heere”, omdat dit was naar de wil des Heeren, dan zou Paulus daar niet alleen van genieten in de Heere, maar zijn ingewanden zouden er ook door verkwikt worden in de Heere.

Het woord „verkwikken” kan ook vertaald worden door „rust verschaffen”, „uitrusten”. Het wil dus zeggen, als Filemon Onesimus weer aan zou nemen, dan zouden daar de ingewanden van Paulus door tot rust komen. Wanneer Paulus zo over zijn ingewanden spreekt, dan komt ook daarin het Beeld Gods openbaar, wat in de wedergeboorte bij Paulus hersteld was.

Mogelijk is jullie dat niet dadelijk duidelijk. Ik wil daarom proberen om het jullie duidelijk te maken.

Ik denk in dit verband aan wat er staat in Jer. 31 : 20. Daar zegt God, omtrent Efraïm: „daarom *rommelt* Mijn ingewand over hem. Ik zal mij zijner zekerlijk ontfermen”, spreekt de HEERE.

God spreekt in dit versdeel dus over Zichzelf als of Hij ook ingewanden heeft.

Dat moet natuurlijk, van God gesproken, mensvormig worden verstaan. Dat wil zeggen, dat God, Die een Geestelijk Wezen is, menigmaal over Zichzelf spreekt als ware Hij een mens. Hij doet dit opdat wij mensen iets van God zouden kunnen begrijpen, als Hij Zichzelf aan de mensen gaat openbaren.

Als God dan zegt dat Zijn ingewand rommelt over Efraïm, dan betekent dit, dat God innerlijk in beweging is van ontfermende gedachten omtrent dat zo „zondige Efraïm”. M.a.w. Gods ingewanden zouden niet eerder tot rust komen, voor Hij Zijn ontferming ten opzichte van Efraïm had wáár gemaakt. In deze uitdrukking kunnen wij dus zien hoe God „innerlijk” met ontferming bewogen is ten opzichte van een schuldige zondaar. Onthouden hoor !!!!!

Paulus, zeiden wij, vertoont in de uitdrukking „verkwik mijn ingewanden”, het Beeld van God. Want de ingewanden van Paulus „rommelden” ook van barmhartigheid. Zij verkeerden niet in een staat van rust, maar

zij waren in beweging. Zij zouden eerst tot „rust” komen, wanneer Filemon aan de zo vurige begeerte van Paulus, gehoor zou geven, door namelijk Onesimus weer aan te nemen.

Wat is het Woord van God toch rijk. Je kunt God uit Zijn kinderen en echte knechten leren kennen. Zij vertonen Zijn Beeld. Begrijpen jullie het nu ?

Zo moet het nu nog zijn. Goede kinderen en echte knechten zijn geen „harde mensen”. Zo worden zij wel eens voorgesteld. En ik geef toe, dat er onder hen, die zich voor kinderen en knechten uitgeven, „harde mensen” zijn. Maar dan zijn ze ver van huis, of het zijn in het geheel geen kinderen en knechten.

Want de „echten” zijn niet hard ten opzichte van hun medezondaren. Want zij hebben zichzelf als mensen leren kennen, die „onbekwaam zijn tot enig goed en geneigd tot alle kwaad”.

Als „Gods ingewanden over hen niet gerommeld hadden van barmhartigheid”, dan was er van hen nooit iets terecht gekomen. Dan waren zij voor eeuwig omgekomen. Doch gelukkig, „Gods ingewanden rommelden over hen” en daarom heeft Hij hen Zijn ontferming doen ervaren. Dat hebben zij niet verdiend. Daar hebben zij niet om gevraagd. Niet zij hebben eerst de Heere gezocht, maar de Heere heeft hen eerst gezocht. Het is enkel vrije genade van God, waardoor zij in Zijn ontferming mogen delen.

Wie dat voor zich persoonlijk heeft beleefd, kan ten opzichte van zijn medezondaar niet meer hard zijn. Het Beeld van God is in hem hersteld en daarom kent hij medelijden met het lot van zijn verloren medeschepsel.

Hij vertoont daarin niet alleen het Beeld van God, maar ook het Beeld van de Heere Jezus Christus. Die heeft als Mens ook het Beeld van God gedragen en getoond. Daarom wordt van Hem gezegd, dat Hij het uitgedrukte Beeld is van Gods Zelfstandigheid en het Afschijnsel van Zijn heerlijkheid.

Daarom staat er ook van Hem geschreven op meer dan één plaats, dat als Hij de schare zag, met „innerlijke ontferming over hen bewogen werd”, terwijl die gehele schare toch niet bekeerd werd.

Dat het merendeel toch verloren ging, was om hun eigen schuld. En dat er waren die in de ontferming des Heeren deelden, was enkel en alleen vrucht van vrije genade.

Zo is het nog. En een ieder, die met Paulus door de Geest van God geleid wordt, leert het zo verstaan. Als zij om zouden komen, hebben zij het alleen aan de verstoktheid van hun hart te wijten, en als zij tot bekering komen, dan hebben zij dit aan de ontferming Gods te danken. Of, om het nog anders te zeggen: aan het rommelen van Gods ingewanden-van-barmhartigheid over hen. Degenen die dit gelovig mogen verstaan, worden geen grote mensen. Het worden kleine mensen, die medelijden kennen met het lot van hun medemensen.

Is dat bij jullie ook zo ? Bekijkt het eens !

Jullie aller vriend Ds. H. C. v.d. Ent

BOEKBESPREKINGEN

ER STAAT MEER DAN ER STAAT
door Ds. H. A. Visser.

Uitgeverij Boekencentrum b.v., postbus 84176, 2508 AD 's-Gravenhage.

De ondertitel luidt: Overwegingen bij de Bijbel van de Hoogtezondominee. In een verantwoording zegt de schrijver o.a. „Met de bespreking van een aantal bijbelgedeelten heb ik een poging gewaagd om via de radio (een unieke kans om werkelijk „door gesloten deuren” binnen te komen) de „heutigen” aan te spreken, zonder daarbij de „gestrigen” van zich te vervreemden”. Het boekje handelt eerst over: Gelovige tegen wil en dank, waarin het boek Ester onze aandacht vraagt. En daarna over: Petrus, gelovige bij de gratie Gods. De schrijver zegt veel goede dingen. In dit opzicht is het boekje leerzaam. Er komen Schriftuurlijke gedachten in naar voren. Maar onder het lezen dachten we telkens: is dat nu ook al Schriftuurlijk? We willen een voorbeeld noemen. Blz. 53: Het (Pinksterfeest) is het feest van mensen, die tot het inzicht gekomen zijn dat de brute macht, die alles wat van God is, vernietigen wel onmacht blijkt te zijn.

ALLE BEGRIP TE BOVEN (27)

6. De Londensen vrienden (6)

Dit verwondde hem diep.

Maar een machtige pen werd hem geschonken en zijn uitgegeven verhandelingen „laten zien, dat hij in die tijd gelijk Jeremia was een man van strijd tegen belijders en wereldlingen en zijn geest was ernstig bewogen om sterk te getuigen van de waarheden die hij ontvangen had”. Nadat hij ongeveer zes jaar gepreekt had werd het duidelijk, dat zeer velen van hen die hem in het begin gevolgd waren, geestelijk geheel van hem vervreemd waren. Aan de andere kant was er een groep van getrouwe en vaste vrienden ontstaan, die geestelijk ten volle verbonden waren, zowel aan hem als predikant als aan elkander.

In een bepaalde tijd gaf Mr. Burrell zijn les geven aan muziekleerlingen op, maar hij zette zijn kunst voort. Hij had in de Koninklijke Academie gedurende zeer vele jaren vrij geregeld schilderijen hangen. (Sommige van zijn werken kunnen nu bezichtigd worden in het Victoria en Albert Museum.) In het Londense Adresboek van 1842 staat: Joseph Francis Burrell, patent medicijnen. No. 9 Great Titchfield Street”. No. 9 is een hoekhuis en daar zorgde Mr. Burrell blijkbaar voor zichzelf, zijn vrouw en dochters door de producten van de dag te verkopen. En wie weet wat voor goddelijke woorden ze van tijd tot tijd vergezeld hebben?

„Geduldig en onverdroten”, schrijft een vriend, „ging deze goede man tot het einde van zijn leven voort in de bediening die hij zo begonnen was. Hij verhuisde naar een huis, No. 9 Great Titchfield Street, waarin zich een grote ruimte bevond, als kapel ingericht, en daar preekte hij iedere zondag, 's morgens en 's avonds, en op woensdagavonden; nooit was hij afwezig van zijn post, uitgezonderd bij een paar zeldzame gelegenheden door ziekte of een bezoek van vrienden buitenaf. Hij ging haast nooit op bezoek, ook niet bij zijn eigen mensen”. Hij zegt zelf: „Ik weet niet wat het is één dag gezondheid te genieten, daar ik aldoor gekweld word door hevige galachtige pijn (een maagzweer?), die mij dwong meer medicijnen in te nemen dan mogelijk mijn gehele gemeente tezamen. Ik ga zes of zeven maanden van het jaar nooit het huis uit, behalve naar de kapel, die op de begane grond is. Ik vrees dat elke winter een einde aan mijn leven zal maken; mijn longen zijn zo teer, dat de minste verkoudheid hen in een alarmerende mate beïnvloeden. Tweemaal had ik met 'n blaas op m'n borst gepreekt; ik voel me altijd als een stervend man, geen rust in mijn lichaam vindend en ik ben een wonder voor iedereen, die mij kent. Toch zijn mijn zwakheden zo gezegend, dat zij meer als zegeningen dan als iets anders beschouwd kunnen worden; want ik ben in antwoord op het gebed zo verbazend gesterkt en getroost, dat ik gedurende twee uur met zoveel sterkte en kracht gepreekt heb, alsof mij niets mankeerde”.

Elke maandagavond kwam er een gezelschap in zijn huis tezamen, waarmee hij gewoon was op een zeer voortreffelijke en onderwijzende manier te spreken over de dingen die de verlossing aangaan, terwijl hij soms op een opmerkelijke manier geleid werd om uit te weiden over de grote waarheden van het Evangelie en het werk van de Geest van God, zodat zij die hem hoorden, de gezegende invloed niet konden ontkennen en gevoelden, dat het geloof uit het gehoor is. De blijdschap van zijn hart straalde gewoonlijk van zijn aangezicht af en de liefde en de tederheid van zijn geest waren inderdaad zoet. Mensen die hem niet persoonlijk kenden, maar alleen wisten dat hij zich van andere kerken en dienaren zeer afzijdig hield, dachten vaak, dat hij hardvochtig en kwezelachtig was, maar niets kan meer bezijden de waarheid zijn, een woord in de geest der liefde en de vreze des Heeren gesproken was genoeg om zijn hart te openen”.

Eén van de diakenen van Mr. Burrell was Thomas Nunn, een levensmiddelen- en theehandelaar, van Great James Street, Bedford Row. Een klein boekje met *Nagelaten Brieven* is alles wat van Mr. Nunn nagegaan kan worden. Een brief aan zijn vriend Mr. Yeomans, van april 1840, geeft een idee van zijn karakter. „Het is nu bijna zes en twintig jaar geleden, dat onze kleine gemeente ontstond en wij als diaken bevestigd werden in onze dienst. Ik was in die tijd erg onwillig om één van hen te zijn en ik smeekte Mr. Burrell, dat hij mij niet zou voordragen, daar ik voelde, dat ik geen eer aan de zaak van God zou brengen, daar ik niet meegeteld had in de oude kerk en vooral daar ik niet in de vrijheid gesteld was om een vast vertrouwen van mijn staat te hebben, waar ik in die dagen veel naar uitzag. Maar deze argumenten bleken vruchteloos. De stem van dienaar en volk bracht mij er toe mij te onderwerpen aan de beslissing, hoewel 't toendertijd zeer zwaar voor me was. Maar wat erger was, was dat toen we voor de preekstoel stonden en Mr. Burrell voor ons bad en ons in het ambt bevestigde, deze gedachte op mij viel, met een zeer dodelijk gewicht, dat ik als een Nicolaas zou blijken, één van de zeven diakenen gekozen in de Handelingen, die volgens Augustinus in veel vreselijke dwalingen verviel. En wat het scheen te bevestigen, dat het zo zou zijn, was, dat de eerste letter van zijn naam als de mijne was. Met dit wapen heeft Satan mij gedurende vele jaren erg ontmoedigd, maar ik hem nadien gezien, dat de Heere het toeliet, zodat Hij er een zoet voordeel uit kon trekken door mij te doen waken en bidden.

Een ander ding is, dat ik gevoel dat de Heere mij voor mijn bestwil overreed heeft; door mij in deze positie van diaken te plaatsen is er de voortdurende vrees omtrent de noodzakelijkheid om openlijk Christus' naam te belijden en een voorbeeld voor anderen te zijn. Dit deed mij vele duizenden smeekbeden opzenden en deed mij vaak kreunen vanwege mijn last. Toch is het niet alles verdriet geweest. De goede Heere heeft mij soms zeer getroost en mij in staat gesteld te geloven dat Hij mij in deze dienst gesteld had juist met het doel, dat hij een voortdurende hamer op de „oude mens der zonde” zou zijn en door de van Hem gezegende vreze te allen tijde een belemmering zou zijn voor de voortwoekerende verdorvenheden van mijn hart”.

Zoals de meeste Londense handelaren van die tijden woonde Mr. Nunn in het pand van zijn levensmiddelenbedrijf, met zijn „kantoor” erachter. Het huis was groot en omstreeks 1830 had Mr. Nunn daar op de donderdagavonden een wekelijkse avond-bijeenkomst ingesteld, ten dele omdat hij „borstig”, zoals hij dat noemde begon te worden en niet altijd naar Mr. Burrell kon gaan luisteren. Leden werden uitgenodigd om vrijuit over hun bevinding te spreken of de diaken en predikanten leidden een onderwerp voor bespreking in en dan spraken zij erover, terwijl iedere aanwezige opmerkingen kon maken. Deze vergaderingen waren vaak tijden van troost en bemoediging voor velen, die getuigden van de tegenwoordigheid des Heeren in het midden van hen, als zij tot elkander spraken in het prijzen van hun dierbare Zaligmaker.

James Abbott, een ander lid, was geboren in Braintree in Essex; zijn ouders waren arme, maar gelovige mensen. Hij was schoenmaker van beroep en was gewoon van plaats tot plaats te gaan om werk te zoeken. Toen hij nog helemaal een jongeman was werd hij één van de toehoorders van Mr. Huntington, samen met zijn broer William Abbott, die later bedienaar van het Evangelie te Mayfield in Sussex werd. Na de dood van Mr. Huntington werd hij lid van de kerk waarvan Mr. Burrell predikant was. Daar gaf hij de liederen op en leidde hij het zingen gedurende vele jaren. Dit was niet altijd gemakkelijk voor Mr. Abbott. „Op een keer”, schrijft hij, „was het huis waarin ik nu woon in gevaar van instorten, omdat de funderingen gingen verzakken. Ik kon niet anders dan de voorzienigheid Gods zien in mijn ontdekking van de toestand van het huis. Toen ik overdag met een kaars in de kelder ging (iets wat ik zeer zelden deed), zag ik dat het metselwerk naar binnen doorboog, helemaal vergaan was en op het punt van instorten. Het zien daarvan ontstelde mij en ik ging een metselaar halen om er naar te kijken. Hij maakte mij wijs, dat er geen gevaar was en daar ik hem graag wilde geloven, ging ik weer aan het werk. In de avond, toen ik door de stad liep, had ik een hevige strijd, als omringd door vijanden en ik was bijna overmeesterd bij het pogen hen te weerstaan en zo verward in mijn gedachten, dat ik amper wist waar ik was. Ik stond even stil op straat om me te bezinnen, terwijl ik van binnen tot God riep om de machtige boosheden van mijn natuur te onderwerpen en mijn gedachten in gevangenschap voor Hem te brengen.

Toen ik thuis gekomen was, was het eerste wat ik hoorde, dat we die nacht het huis moesten verlaten, want mijn vrouw had een andere metselaar laten komen, die haar verzekerde, dat het niet vertrouwd was om nog een nacht langer te blijven, want het huis kon elk ogenblik instorten. Dit ontstelde mij zo erg, dat ik bijna niet naar boven durfde te gaan om een paar dingen voor ons gebruik mee te nemen naar het huis van bureu, waar we zouden blijven tot ons huis hersteld was. Ik voelde zo'n veroordeling; ik erkende, dat de Heere recht geweest was, als Hij het huis had laten instorten en mij onder het puin begraven had en hoe blij was ik, toen ik er veilig uitkwam! Dit was op een vrijdag. De volgende dag voelde ik mij rustiger en smeekte de Heere om mij een gevoelige openbaring van Zijn goedertierenheid jegens mij te geven, want ik was helemaal niet zoals ik wilde zijn. Toen de Sabbath kwam werd ik niet teleurgesteld. In de morgen had ik een goede ure en in de namiddag was ik aangenam samen met enkele vrienden. Maar toen ik 's avonds naar de kapel ging kwam er een donkerheid op me en toen ik op mijn plaats was gaan zitten zo'n vrees en verwarring, alsof ik in zwarte wanhoop zou neerstorten. Hoe moeilijk was het om een lied op te geven en te zingen, maar ik moest het doen! Het was alsof ik in deze positie geplaatst was om voor allen als een huichelaar openbaar gemaakt te worden. In het zingen van het lied vond ik enige verlichting, maar toch werd mijn geest tijdens het gebed hevig heen en weer geschud door de storm en dat bleef zo, totdat Mr. Burrell al enige tijd met zijn preek bezig was. Maar toen hij sprak over de heerlijke Persoon van de Zoon van God, Die geopenbaard was om de werken van de duivel te verbreken, begon mijn vrees te wijken. Ik was één en al oor en nu werd het Woord dierbaar, want liefde vloeide er in mee. Wel mag Petrus zeggen: „U dan die gelooft, is Hij dierbaar”, want de liefde van Christus, die in de ziel genoten wordt, vaagt al die twijfelingen en vrees weg. Wat een verandering! Ik zou het op papier willen zetten, maar ik heb er geen woorden voor. Het was een gedenkwaardige ure: het laatste zingen van die avond was heel anders dan het eerste en tweede. Volmaakte liefde had de vrees uitgeworpen.

Het is het feest van mensen die na Pasen, 50 dagen lang, angstig versholpen bijeen zaten en nog altijd geloofden in de wetmatigheid van de moord en het geweld, nu de angst van zich afschudden en in het verzet gaan. Ineens krijgen we het dóór; de wet, dat goed kwaad en kwaad goed is, is er wel, maar er is óók een andere wet, er is de wet van God, die zegt: je hoeft je niet slaafs te onderwerpen aan het bestel van deze wereld, je mag jezelf een vrij mens weten, hij mag revolutie maken tegen de onoverwinnelijk schijnende orde van moord, vervolging, mensenverachting en mensenuitbuiting, je mag je ertegen verzetten met alle kracht die in je is. Je bent geen slachtoffer, dat willoos en weerloos jouw lot en het lot dat over deze wereld hangt, ondergaat. Je mag je ertegen verzetten. Er zou meer aan te halen zijn, waar we bedenkingen tegen hebben. Men leze met de gave der onderscheiding. Het boek telt 159 blz en kost f 17,50, voor leden van de N.C.R.V. f 14,-.

B.

HET MARXISME
Uitgeverij Boekencentrum b.v., postbus 84176, 2508 AD 's-Gravenhage.
Centrale voor vormingswerk/Hervormde vrouwendienst, Driebergen.

We lezen op de omslag onder de titel: voor een open dialoog tussen kerken en Marxisme. Dat wil dus zeggen: de kerken en het Marxisme moeten op voet van gelijkheid met elkaar praten, begrip voor elkaar hebben. Het boekje is bedoeld als een handreiking van de Raad voor Kerk en Theologie van de Nederlandse Hervormde Kerk.

In een voorwoord zegt het moderamen van de generale synode o.a. het volgende: De noodzaak van een open en kritische dialoog van de kerken met het Marxisme behoeft niet nog eens uiteengezet te worden. Gelukkig is daarvoor ook in de christelijke gemeenschap de belangstelling de laatste jaren toegenomen. We hopen dat deze handreiking in die discussie op twee manieren zal functioneren: als een teken van het belang dat de generale synode hecht aan het ontwerp en als een opwekking aan christenen om wat hier in het kort is uiteengezet verder te doordenken.

Eerst bevat het boekje een inleiding en dan wordt gesproken over: de bouwstenen voor het Marxisme in de ontwikkeling van het denken van Karl Marx (1818-1883), over Marxisme na Marx, over Marxisme en Christelijk geloof, Marxisme en democratie en tenslotte over: Konfrontatie, dialoog en andere houdingen tegenover het marxisme. Van een kerk mag verwacht worden, dat zij de Schrift laat spreken. Voor alles is nodig een Schriftuurlijke beoordeling van het Marxisme. Die missen we. Als aangetoond was, dat Marx op debodem van de Schrift stond dan zou er een dialoog mogelijk zijn. Het uitgangspunt van deze handreiking is niet goed. We mogen niet met de vijanden van het christendom gaan praten, maar we moeten hen op een rechte wijze voor ogen houden: also spreekt de Heere.

De officiële verkoopprijs is f 5,20. Voor verkoop aan kerkelijke instanties zijn lagere verkoopprijzen vastgesteld.

B.

1. Om het eeuwig welbehagen. Uitgaven van G. Kool te Veenendaal. Dit boekje bevat een verslag van de rouwdienst en de toespraken gehouden bij de begrafenis van David Hage, in leven ouderling van de Gereformeerde Gemeente in Nederland te St. Annaland, waaraan toegevoegd enkele brieven door hem geschreven. Hage heeft een ruime plaats in zijn gemeente en daarbuiten ingenomen en zoals ook uit dit boekje blijkt was hij een zeer geacht kind des Heeren. De nagedachtenis des rechtvaardigen zal tot zegening zijn. Ds van der Poel noemt hem ook in zijn werk en neemt daarin nog een brief van Hage op. We

sluiten ons aan bij de wens van ouderling A. Guuter, die een voorwoord schreef: Dat de Heere het leven dezer bladeren, het gesprokene bij de begrafenis van onze onvergetelijke vriend, nog mocht willen gebruiken tot de eer Zijns Naams en tot heil en zegen van onsterfelijke zielen, is onze wens en bede. Het boekje kost f 7,95.

2. Oud maar niet te oud en Eben-Haezer.

Dit zijn twee werken van Ds. Joh. van der Poel, predikant der Oud-Gereformeerde Gemeenten in Nederland te Ede, die bij elkaar horen. Het eerste bevat een bundel overdenkingen, meditaties, brieven, gelegenheidspredikaties, o.a. afscheidspredikatie te Hardinxveld-Giessendam, intrede te Ede en de herdenkingsdienst bij zijn veertig-jari-geamtsbediening, met de gehouden toespraken en de herdenkingsdienst gehouden met de schoolkinderen. Het andere boek handelt over episoden uit zijn leven ter gedachtenis van zijn 40-jarige amtsbediening en huwelijksvereniging, verrijkt met enkele brieven en samenspraken en nog wat mengelwerk. Deze prediker neemt een aparte plaats in. We kennen hem uit de tijd toen hij nog niet oud was, maar nog aan het begin van zijn ambtelijke loopbaan stond. Voorzover we ons nog kunnen herinneren hebben we hem voor het eerst ontmoet in Enkhuizen, toen hij de begrafenis leidde van een oom, die plotseling overleden -in de rechte zin van het woord- was. Daar waren verschillende kinderen des Heeren bijeen en werd vervuld, dat het beter is te gaan in het klaaghuys dan in het huis der maaltijden. Dat was in 1942. Nadien hebben we nader kennis met Ds. Van der Poel gemaakt en hebben we hem op verschillende plaatsen horen spreken. Hij is in vele opzichten singulier, in de leiding, die de Heere met hem gehouden heeft en houdt, in de manier waarop hij tot het ambt gekomen is, in de wijze waarop hij dit ambt nu al vele jaren vervult. Enz. De Heere heeft hem singuliere gaven gegeven. Overal waar hij preekt komen vele om hem te beluisteren. Hij verkondigt onder veel uitwendige druk het evangelie van vrij genade. Hij doet dat zoals geen ander dat kan doen. Hij is vrijmoedig van geest, beeldrijk in zijn woordkeus en zegt de dingen op een bijzondere wijze, zo dat dit vaak opvalt. Achter alles zit een hart, dat begeert mede te arbeiden tot de zaliging van zondaren en de verheerlijking van Gods Naam. Is hij volmaakt? Lees, wat hij daar zelf van schrijft. Is zijn werk volmaakt? Natuurlijk niet. Daar is Ds. van der Poel zelf ten volle van overtuigd. Zij die de waarheid verstaan zullen zeker in deze boeken veel vinden, waarmee ze van harte zullen instemmen. De prijs is f 25,50 per stuk.

3. Drieërlei catechismus door Jac. Koelman. De titel zegt nog meer: bevattende de gronden van het christelijk geloof, de historien van de Heilige Schrift en de praktijk der godzaligheid, samengesteld door Jacobus Koelman, dienaar van het Evangelie. De schrijver zag zich, blijkens een voorwoord van A. G. van Diëren bij deze nieuwe uitgave, genoodzaakt deze catechismus op te stellen eens deels door de kleinwetendheid van de meeste ouders, zodat, hoeveel regelen hij mocht voorschrijven en hoe eenvoudig en duidelijk die ook mochten zijn, evenwel de meesten niet verstandig en ordentelijk die gronden van waarheid en praktijk nevens de bijbelse historien zouden kunnen voorstellen aan hun kinderen, zonder deze hulp; anderdeels dewijl de kinderen noodzakelijk de gronden uit een boek moeten van buiten leren, met de schriftuurlijke bewijzen, opdat die te beter tot in hun ouderdom in het geheugen en in het verstand mogen blijven. Deze catechismus is een deel van een groter werk van Koelman: De plichten der ouders in kinderen voor God op te voeden. Dit deel telt ruim 200 blz. en bevat een verscheidenheid van onderwerpen.

We moeten ervan afzien om een samenvatting te geven vanwege de grote verscheidenheid van alles wat Koelman biedt. We willen volstaan met het vermelden van enkele vragen, waarop Koelman mooie antwoorden geeft: Waarom moet men trachten al vroeg in zijn jonkheid godzalig te zijn? Waarom moet men niet uitstellen zich te bekeren? Waaruit blijkt, dat er maar **wenigen zalig** zullen worden, in vergelijking met degenen, die verloren gaan? Enz. Het is een zeer nuttig boek. Het kost gebonden f 22,90.

B.

**PLAATS UW
FAMILIEBERICHT IN
BEWAAR HET PAND**

MEISJE,

19 jaar,
zoekt per 1 september

KOSTHUIS

voor 3 maanden in Kampen i.v.m. stage.

N. Aarnoudse,
Rijksstraatweg 183a.
Elst/Rhenen.
Tel. 08384-1692.

Voor al Uw

- ★ **BOEKEN**
- ★ **BIJBELS en**
- ★ **PSALMBOEKEN**

BUBEL

Beleefd aanbevelend

BOEKHANDEL

VAN LEEUWEN

POSTBUS 39, URK - TELEFOON 05277 - 1783

B.G.G. 05250 - 1531

Uw adres voor al Uw theologische boeken, goede jeugdboeken, romans, studieboeken enz.

Boekhandel Noordermeer

Anjelierenstraat 43, Rijnsburg, tel. 01718-23063
bgg 22737.

Filiaal:

Bosplein 2, Katwijk aan Zee, tel. 01718-14410.

Voor schriftelijke bestellingen: Antwoordnummer 19, 2220 WD Rijnsburg (zonder postzegel)

Rustoord „Repos Ailleurs”

U moet of wil er uit om even bij te komen of om wat aan te sterken...of omdat u wat meer aanspraak wenst? Bel dan eens Driebergen 03438-2466. Dieft geen bezwaar. Geen T.V. of radio.

HOTEL

**DREYEROORD -
OOSTERBEEK**

Telefoon 085-333169

Het hotel waar mevrouw zich „uit” - en mijnheer zich „thuis” voelt.

Voor bijbels, boeken en muziek

is **LINDENBERG uniek!**

Grote voorraad

Snelle levering

ook van de allernieuwste uitgaven

**Lindenberg's
boekhandel**

Slaak 4 - 8 (postbus 4209)
ROTTERDAM 16

(Uw bestelling ongefrankeerd: antwoordnummer 77).

Stichting Ref. Hulpactie

„Woord en Daad”

Giro 3020900. Velp (G.)

Vooraf gericht op hulp aan kinderen in India, Indonesië, Guatemala, Nicaragua e.a. landen.
Int.: voor fin. adoptie: J. Slot, Rembrandtlaan 10, Doorn - Tel. 03430-4103

ZENDINGSdag TE ELBURG

Deze zal gehouden worden D.V. woensdag 18 juli 1979 in de Gereformeerde Kerk, Vrijheidsstraat 2 te Elburg.

Aanvang 10.30 uur 's morgens.
Opening door Ds. H. van Leeuwen,
Spreker: Ds. A. Baars van Urk.

Pauze ± 12.00 uur tot 13.30 uur.

middag sprekers:

Ds. A. van de Weerd van Zeist.

De Heer G. Nijhof van Oosterwolde Ned. Herv. voor de Spaanse Evangelische Zending.

Ds. M. C. Tanis van Slidrecht.

Sluiting ± 16.00 uur.

De zendingscommissie.